

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM**KARAR****MUSTAFA TÜRKUZ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2017/38496
Karar Tarihi	: 13/10/2020
Başkan	: Kadir ÖZKAYA
Üyeler	: M. Emin KUZ Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU Basri BAĞCI
Raportör	: Kamber Ozan TUTAL
Başvurucu	: Mustafa TÜRKUZ
Vekili	: Av. Coşkun ÖZBUDAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, dostane çözüm kapsamında yapılan ödemenin geri istenmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/11/2017 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:
9. Başvurucu 1965 doğumlu olup Kahramanmaraş'ta ikamet etmektedir. Başvurucu, astsubay kıdemli başçavuş unvanı ile emekli olmuştur.

10. Hayvan hırsızlığı suçuna katıldıkları iddiasıyla bazı şüpheliler gözaltına alınarak 9/5/2000 tarihinde Bucak İlçe Jandarma Komutanlığında nezarethaneye konulmuştur. Kolluk görevlilerinin talepleri üzerine Bucak Cumhuriyet Başsavcılığınca şüpheliler hakkındaki gözaltı kararı altı gün uzatılmış ve sonrasında şüpheliler 15/5/2000 tarihinde adliyeye sevk edilmiştir. İfade alan savcılarca bu kişilerin vücutlarında darp ve cebir izleri gözlemlenmiştir. Devlet hastanesi raporlarında şüphelilerin darp ve cebire maruz kaldığı tespit edilmiştir. Tanık jandarma erleri beyanlarında; gözaltındaki şüphelilerin isnat edilen suçlamayı kabul etmeleri için aç ve susuz bırakıldıklarını, dövüldüklerini, soyulup üzerilerine tazyikli su sıkıldığını, şüphelilere küfür ve hakaret edildiğini ifade etmiştir.

A. Ceza Yargılaması

11. Başvurucu ve diğer sanıklar hakkında Burdur'un Bucak ilçesindeki jandarma karakolunda görev yaparken hırsızlık nedeniyle gözaltına alınan kişilere işkence ve kötü muamelede buldukları iddiasıyla 1/6/2001 tarihinde ceza davası açılmıştır.

12. Burdur Ağır Ceza Mahkemesi 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 243. maddesinde öngörülen cürümlerini söyletmek ve suç delillerini ortaya çıkarmak amacıyla gözaltındayken işkence etme, zalimane veya gayriinsani muamelelere başvurma suçunun işlendiği sabit olduğundan diğer iki sanıkle birlikte başvurusunun 1 yıl 15 gün hapis ve 10 ay süreyle kamu hizmetlerinden mahrumiyet cezasıyla üç katılan yönünden ayrı ayrı cezalandırılmalarına 5/2/2013 tarihinde karar vermiştir.

13. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar Yargıtay 8. Ceza Dairesi tarafından 2/6/2016 tarihinde "*kazanılmış hak nedeniyle sanıklar H.M. ve Mustafa Türküz hakkında hükümlenen cezaların 2 yıl hapis ve 1 yıl kamu hizmetlerinden mahrumiyet olarak infazına*" ibaresinin eklenmesi suretiyle düzeltilerek onanmıştır.

B. AİHM Ötündeki Sütrec

14. Ceza yargılamasında katılan sıfatıyla yer alan T.Y. ve Y.G. gözaltındayken kötü muameleyle tabi tutuldukları, bu iddialarıyla ilgili etkili bir soruşturma yapılmadığı ve kamu görevlileri hakkında yürütülen yargılamanın aşırı uzun sürdüğü iddiasıyla 4/12/2008 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. AİHM başvuruyu 14/6/2011 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine tebliğ etmiştir. Dostane çözüm kapsamında T.Y. ve Y.G. ile Hükümet arasında imzalanan beyannameler 25/1/2013 ile 11/6/2013 tarihlerinde AİHM'e sunulmuştur. Söz konusu beyannamelere göre tüm iddialarından vazgeçmeleri karşılığında Hükümet tarafından T.Y. ve Y.G. ye bir miktar para ödeneceği taahhüdünde bulunulmuştur.

16. AİHM 24/9/2013 tarihinde, taraflar arasında varılan dostane çözüme istinaden başvuruyu kayıttan düşürmüştür. AİHM, taraflar arasında dostane çözüme ulaşıldığını ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS/Sözleşme) ve ek protokoller ile korunan insan haklarına saygı ilkesi kapsamında başvurunun daha fazla incelenmesi için bir neden görmediğini ifade etmiştir.

17. Hükümet, dostane çözüm beyannamesinde belirlenen bedeli 27/11/2013 tarihinde T.Y. ve Y.G. ye ödemiştir.

C. Rücu Davası

18. Bakanlık, dostane çözüm kapsamında ödenen bedelin tazmini için ceza yargılamasında mahkûm olan başvurucu ve diğer iki kişi aleyhine 20/10/2014 tarihinde rücu davası açmıştır. Dava dilekçesinde, ceza yargılamasında başvurucu ile diğer davalıların mahkûmiyetine karar verildiği ve yargılamaya konu olay nedeniyle AİHM'e yapılan başvuru sonucunda dostane çözüm kararı gereğince T.Y. ve Y.G.ye tazminat ödendiği belirtilmiştir.

19. Başvurucu, cevap dilekçesinde dostane çözüme dayalı ödemeler için rücu edilemeyeceğini ve ihlalin tespitine ilişkin başvuruyu esastan karara bağlayan bir hükmün bulunmadığını savunmuştur. Başvurucu 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu hükümlerine tabi olarak görev yaptığından 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun rücuya ilişkin hükümleri ile teselsül hükümlerinin uygulanamayacağını belirterek davanın reddini talep etmiştir.

20. Ankara 22. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 21/12/2016 tarihinde davanın kısmen kabulü ile dostane çözüm gereğince ödenen bedelin 1/4'ünün 27/11/2013 tarihinden itibaren işleyen yasal faiziyle birlikte başvurucudan tahsiline karar vermiştir. Mahkeme öncelikle başvurucunun ceza yargılaması sonucu mahkûm edildiğini ve suçun mağdurlarına dostane çözüm kapsamında ödeme yapıldığını tespit etmiştir.

21. Mahkeme, davalıların kusur oranlarını belirlemek için bilirkişi raporu almıştır. Bilirkişi raporunda; kamu görevine aykırı davranarak bireysel başvuruya sebebiyet vermeleri nedeniyle 3/4 oranında davalıların, buna karşı makul sürede yargılama yapılmaması ve etkin iç hukuk yolunun bulunmaması nedeniyle 1/4 oranında Bakanlığın ödemeden sorumlu tutulması gerektiği belirtilmiştir.

22. Mahkeme, her bir davalının kendi aralarında eşit oranda kusurlu olduğunu ve dava konusu bedelin 3/4'ünün karşılığı olan tutarın eşit oranda davalılardan tahsil edilmesi gerektiğini belirterek başvurucunun 657 sayılı Kanun'un rücu hükümlerinin kendisine uygulanamayacağı ve dostane çözüm kapsamında yapılan ödeme için rücu edilemeyeceğine yönelik itirazlarını reddetmiştir.

23. Davacı Bakanlık ve davalı başvurucu tarafından karara karşı istinaf yoluna başvurulmuştur. Başvurucu dilekçesinde, bir ihlal araştırması yapılmadan veya bir ihlal kararı verilmeden dostane çözüme dayalı ödeme için kendisine rücu edilemeyeceğini ileri sürmüştü; ayrıca kusurun tespitinin hâkimin takdir ve yetki alanına girmesine rağmen bilirkişi raporu alınarak hüküm kurulduğunu belirtmiştir.

24. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi (İstinaf Mahkemesi) 6/10/2017 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine, vekâlet ücretine yönelik istinaf başvurusunun kabulü ile kararın bu yönden düzeltilmesine karar vermiştir. İstinaf Mahkemesi, rücu tazminat olarak nitelediği davanın hukuki dayanağını Anayasa'nın 129. maddesinin beşinci fıkrası, 657 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrası ve 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 61., 62. ve 73. maddeleri olarak göstermiştir.

25. İstinaf Mahkemesi; Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 17/1/2013 tarihli ve E.2012/12054, K.2013/457 sayılı kararına atıfta bulunarak dostane çözüm yoluyla bireysel

başvurunun kayıttan düştürölme kararının kesinleşmiş bir mahkeme kararı olarak değerdendirilmesi gerektiğini ve bu ilam uyarınca yapılan ödeme için 6098 sayılı Kanun'un 62. maddesi gereğince rücu edilebileceğini belirtmiştir. İstinaf Mahkemesi sonuç olarak idarenin kamu görevlisi olan başvurusunun kusuru ile doğan zarar dolayısıyla ödemek zorunda kaldığı tazminatı rücu hakkı olduğunu ifade etmiştir.

26. Nihai karar 24/11/2017 tarihinde başvuruçuya tebliğ edilmiştir.

27. Başvuruçucu 29/11/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Mevzuat Hükümleri

28. 657 sayılı Kanun'un "Kişisel sorumluluk ve zarar" kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"Devlet memurları, görevlerini dikkat ve itina ile yerine getirmek ve kendilerine teslim edilen Devlet malını korumak ve her an hizmete hazır halde bulundurmak için gerekli tedbirleri almak zorundadırlar.

Devlet memurunun kasu, kusur, ihmal veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesi esastır.

Zararların ödettirilmesinde bu konudaki genel hükümler uygulanır. Ancak fiilin meydana geldiği tarihte en alt derecenin birinci kademesinde bulunan memurun brüt aylığının yarısını geçmeyen zararlar, kabul etmesi halinde disiplin amiri veya yetkili disiplin kurulu kararına göre ilgili memurca ödenir."

29. 657 sayılı Kanun'un "Kişilerin uğradıkları zararlar" kenar başlıklı 13. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kişiler kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar. Ancak, Devlet dairelerine tevdi veya bu dairelerce tahsil veya muhafaza edilen para ve para hükmündeki değerli kağıtların ilgili personel tarafından zimmete geçirilmesi halinde, zimmete geçirilen miktar, cezai takibat sonucu beklenmeden Hazine tarafından hak sahibine ödenir. Kurumun, genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkı saklıdır.

İşkence ya da zalimane, gayri insani veya hayşiyet kırıcı muamele suçları nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince verilen kararlar sonucunda Devletçe ödenen tazminatlardan dolayı sorumlu personele rücu edilmesi hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır."

30. 6098 sayılı Kanun'un "Dış ilişkide" kenar başlıklı 61. maddesi şöyledir:

"Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır."

31. 6098 sayılı Kanun'un "İç ilişkide" kenar başlıklı 62. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Tazminatın aynı zarardan sorumlu müeselsil borçlular arasında paylaşılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur."

32. 6098 sayılı Kanun'un "Rücu isteminde" kenar başlıklı 73. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar."

33. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Yargılamanın iadesi sebepleri" kenar başlıklı 375. maddesinin (1) numaralı fıkrasının 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değişik (i) bendi şöyledir:

"Kararın, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya karar aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi."

B. Yargıtay İçtihadı

34. Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 5/11/2013 tarihli ve E.2013/8885, K.2013/16983 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava, yargılamanın yenilenmesi istemine ilişkin olup yerel mahkemece davanın reddi üzerine dairemizce bozulmuş, bozma kararının düzeltilmesini davalı ... istemiştir."

Davacı, davalı ... tarafından yerel mahkemenin 2000/242 Esas sayılı dosyası ile açılan tazminat davasında kişilik hakkına saldırı nedeniyle manevi tazminata mahkum edildiğini, kararın kesinleşmesinden sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuruda bulunduğu ve başvurunun dostane çözümle neticelendiğini belirterek HMK. 375/i (HUMK. 445/11) maddesine dayanarak yargılamanın yenilenmesini istemiştir."

Yerel mahkemece, yasada belirtilen yargılamanın yenilenmesi şartlarının somut olayda yer almadığı, daha önce verilen tazminat kararının İnsan Hakları ve Temel Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme ve eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin AİHM.'nin kesinleşmiş kararı ile tespit edilmiş olmadığı gerekçesiyle dava reddedilmiş, karar dairemizce bozulmuştur."

Dairemiz, HMK. 375/i maddesinin lafzı ile değil anaçsal yorum yöntemiyle yorumlanması gerekip böyle yorum sonucunda dostane çözüm ile davanın AİHM.'ce kayıtan düşürülmesine ilişkin kararın, "ihlalin AİHM.'nin kesinleşmiş kararı ile tespit edilmiş olması" ile aynı anlama geldiğini kabulle somut olayda yargılamanın yenilenmesine ilişkin şartın gerçekleştiğini belirterek işin esasını incelemek üzere kararı bozmuştur."

Dostane Çözüm, AİHS.'nin 39. maddesi ile düzenlenmiş olan, başvurunun esası hakkında karar verilmeden önce, sırf o başvuruyu ortadan kaldırma amacı güden ve tarafları uzlaştırarak davanın sonuçlandırılmasını sağlayan yasal bir prosedürdür. Taraflar, somut başvuruya ilişkin olarak tazminat ödenmesi, cezada indirim yapılması,

yasal düzenleme yapılması gibi bir takım dostça çözümler üzerinde anlaşılırsa, mahkeme ulaşılan anlaşma ve çözümün AIHS. ve bağlı protokollerde tanımlanan insan haklarına saygı esasına dayanan bir çözüm olduğunu, başvurunun incelenmesine devamda yarar görülmediğini tespit ederek davanın kayıttan düşürülmesine karar verir. Yukarıda anlatıldığı üzere, AIHM.'ce başvurunun esasının incelenmesine geçilmediği için aleyhine başvuru yapılan hükümetin AIHS.'ni ihlal edip etmediği hususu incelenmemektedir. Bu nedenle de dostane çözüme ilişkin varılan sonuçların sözleşmenin ihlalinin varlığı anlamına gelmediği açıktır. Kaldı ki, burada hükümetlerin kabul ettiği tazminatlar bir ihlalin karşılığı olmadığı gibi, başvurucular da kabul ettikleri dostça çözüm gereği hükümetler aleyhindeki iddialardan vazgeçtiklerinden, ihlalin var olup olmadığını araştırmaya imkan da yoktur.

Usul Kanunu'muzda, AIHM.'ce verilen bir kararın yargılamanın yenilenmesine esas alınabilmesi için, bu kararda AIHS.'nin ihlal edildiğinin belirlenmesi ve kararın kesinleşmesi gereklidir. Somut olayda davanın dostane çözümlerle sonuçlandırıldığı gözetildiğinde verilmiş ve kesinleşmiş bir ihlal kararından söz edilemez. Yargılamanın yenilenmesi için FEMK. 375/fi maddesinde aranan şartların somut olayda bulunmadığı anlaşılabilir. yerel mahkemeye davanın reddine ilişkin karar doğru olup olmadığını incelemek için ise de, karar bozulmuş olduğundan davalının karar düzeltme istemi HUMK.'nın 440-442. maddeleri uyarınca kabul edilmeli, bozma kararı kaldırılmalı ve karar gösterilen nedenlerle onanmalıdır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

35. Mahkemenin 13/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği dâhil edildi:

A. Gerekçeli Karar Hakkında İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

36. Başvurucu, AIHM önündeki bireysel başvuruyu esastan karara bağlamayan ve ihlal tespitine yer vermeyen dostane çözüm kapsamında ödenen tazminatın istenemeyeceğine dair itirazlarının derece mahkemelerince karşılanmadığını iddia etmiştir. İstinaf Mahkemesinin dayanak olarak aldığı hükmün karar düzeltme aşamasında değiştiğini belirten başvuru başka bir gerekçe de gösterilmediğinden aleyhine olan kararın bariz takdir hatası içerdiğini, bu nedenlerle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Bakanlık, dostane çözüm kapsamında mağdurlara ödenen ve tazminat niteliğinde olan bedelin, ceza yargılaması sonucunda hakkında mahkûmiyet kararı verilen başvurucuya Anayasa ve 657 sayılı Kanun gereğince rücu edilebileceğini belirtmiştir.

38. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında olay tarihinde 657 sayılı Kanun'a tabi olmadığını ve derece mahkemelerinin ortadan kaldırılmış bir kararı esas aldığı vurgulanmıştır.

2. Değerlendirme

39. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "...adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil

yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu AİHM'in birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (*Abdullah Topçu*, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

40. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "*Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.*" denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünü olduğu ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (*Abdullah Topçu*, § 76).

41. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılmaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (*Mehmet Yavuz*, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeye aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (*Yasemin Ekşi*, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

42. Başvuruya dayanak davanın açılmasına sebep olan olgu, başvuruçunun mahkûm olduğu olay sonucu devletin tazminat ödemiş olmasıdır. Başvuruçunun eylemi nedeniyle AİHM'e yapılan başvuruda ihlal sonucu ile karşılaşılması amacıyla dostane çözüm gereğince tazminat ödemek zorunda kalan devlet, başvuruçuyu aleyhine rücuen tazminat davası açmıştır. Derece mahkemeleri gerekçelerini Anayasa'nın 129. maddesi ile 657 sayılı Kanun'un 13. maddesine dayanarak başvuruçuyu aleyhine tazminata hükmetmiştir.

43. Başvuruçuyu, 657 sayılı Kanun'un 13. maddesinin kapsamına girmediğine dair iddiasının derece mahkemelerince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmadığından yakınmıştır.

44. Anayasa'nın "*Görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence*" kenar başlıklı 129. maddesinin beşinci fıkrasında memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak ancak idare aleyhine açılabileceği hükme bağlanmıştır. 657 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasında kişilerin kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil ilgili kurum aleyhine dava açabilecekleri, kurumun genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkının saklı olduğu belirtilmiş, ikinci fıkrasında ise işkence ya da zalimane, gayriinsani veya haysiyet kırıcı muamele suçları nedeniyle AİHM'ce verilen kararlar sonucunda devletçe ödenen tazminatlardan dolayı sorumlu personele rücu edilmesi hakkında da yukarıdaki fıkra hükümünün uygulanacağı ifade edilmiştir.

45. Somut olayda açılan davanın rücuen tazminat olarak nitelendirildiği mahkeme kararında, başvuruçunun AİHM önünde şikâyete neden olan eylem dolayısıyla yargılandığı ve mahkûm olarak cezasının kesinleştiği belirtilmiştir. Mahkeme, başvuruçunun AİHM başvurusuna sebebiyet verdiğini ve dostane çözüm kapsamında ödenen bedelin başvuruçudan kusuru oranında tahsil edilebileceğini açıklamıştır. İstinaf Mahkemesi, başvuruçuyu hakkındaki

mahkûmiyet ve AİHM önündeki bireysel başvuru sürecini değerlendirmiş ve Anayasa'nın 129. maddesinin beşinci fıkrası, 657 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrası ve 6098 sayılı Kanun'un 61., 62. ve 73. maddelerini davanın hukuki dayanağı olarak göstermiştir. İstinaf Mahkemesi, kamu görevlisi olan başvurucunun kusuru nedeniyle ödenmek zorunda kalınan tazminat için idarenin rücu hakkı olduğunu belirtmiştir.

46. Somut olayda derece mahkemeleri öncelikle başvurucunun eyleminin ceza davası kapsamında sabit olduğunu ve bu eylemden dolayı AİHM'e yapılan bireysel başvuru sonucunda dostane çözüm kapsamında ilgili kişilere tazminat ödendiğini belirtmiştir. Derece mahkemeleri açılan davada kanuni dayanakları ortaya koymuştur. Bu kapsamda başvurucuya ait sorumluluğun koşulları tartışılmış ve başvurucunun sorumlu olduğu yolunda ulaşılan kanaat ilgili ve yeterli bir şekilde gerekçelendirilmiştir. Bu nedenle davanın çözümlüne yönelik unsurların değerlendirildiği derece mahkemeleri gerekçelerinin hükme ulaşılması için yeterli kabul edilmesi gerekir.

47. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

48. Başvurucu; AİHM önündeki bireysel başvurunun esasın karara bağlanmadığını ve herhangi bir ihlal tespitine yer verilmediğini belirterek dostane çözüme dayalı tazminat kendisine rücu edilemeyeceğini iddia etmiştir. Başvurucu, aleyhine olan kararın bariz takdir hatası içerdiğini ifade ederek dostane çözüm kapsamında ödenen tazminatın ne kadarının sorumluluğu kapsamında olduğunu belirsiz olmasından yakınmış ve bu gerekçelerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca derece mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası ve açık bir keyfilik içerdiğinin tespiti hâlinde söz konusu karara dayalı olarak yapılacak olası bir tahsilin de hak ihlaline neden olacağını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini savunmuştur.

49. Bakanlık görüşünde, AİHM'e yapılan başvuru değerlendirildiğinde muhtemel bir ihlal kararının önlenmesi amacıyla dostane çözüm yoluna gidildiği açıklanmıştır. Bakanlık, başvurucu aleyhine hükmedilen bedel henüz tahsil edilmediğinden mülkiyet hakkına bir müdahalenin bulunmadığını ve ayrıca yargı kararında herhangi bir keyfilik ya da takdir hatası olmadığını ifade etmiştir.

50. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında iddialarını yinelemiş ve kesinleşmiş mahkeme kararı uyarınca tahsilata başlandığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

51. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B.No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, bariz takdir hatası ve açık bir keyfilik içeren hukuka aykırı bir karar ile rücu edilen miktarın kendisinden tahsilinin mümkün hâle

gelmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının yanında mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte bireysel başvuru formundaki ilgili hakkın hangi nedenlerle ihlal edildiğine dair açıklamalar kısmı gözönüne alındığında başvuruçunun bu yöndeki esas iddialarının hukuka aykırı karar verildiği şikâyeti ile sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle başvurunun bu kısmının hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

52. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında *kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara* ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyumsuzluk konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. *Ahmet Sağlam*, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

53. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme "*kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi*" olarak nitelendirilemez (*Şahin Alpay (2)* [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

54. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfilik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizzat kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfilik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfilik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (*Ferhat Kara* [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149).

55. Dostane çözüm AİHS'in 39. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre dostane çözüm, insan haklarına saygı ilkesi çerçevesinde başvurunun sona erdirilmesi için başvuru ile devlet arasında sağlanan anlaşmadır. Esas hakkında karar verilmeden önce taraflar arasındaki uyumsuzluğun çözülmesi için AİHM aracılığıyla yürütülen görüşmeler genellikle başvuruçuya bir miktar para ödenmesi ile sonuçlandırılmaktadır. Dostane çözümün gerçekleşme şartlarını inceleyen AİHM, insan haklarına saygı ilkesi kapsamında başvurunun incelenmesinin devamını gerekli görmediği takdirde davayı kayıttan düşürmektedir. Taraflar arasında bir uzlaşma sağlanamaması durumunda ise AİHM başvuruyu esastan incelemeye başlamaktadır.

56. Somut olayda, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine AİHM'e yapılan bir başvuru için dostane çözüme varılmış, bu kapsamda söz konusu başvuruyu yapan kişilere belli bir bedel

ödenmiş ve böylece başvuru kayıttan düşmüştür. Dostane çözüm ile sonuçlanan bireysel başvuruda şikâyet konusunu ise başvuru konusunun yargılanarak mahkûm olduğu işkence ve kötü muameleye konu olay oluşturmuştur. Başvurucunun AİHM önünde şikâyet konusunu oluşturan eylemi işlediği, kesinleşen ceza mahkemesi kararıyla sabittir. Dolayısıyla söz konusu kesinleşen mahkûmiyet kararı gözönüne alındığında şikâyetçilerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği Türk mahkemelerince tespit edilmiştir. Bu durumun ise temel hak ve özgürlükler rejimi içinde kabul edilemeyeceği tartışmasızdır.

57. Başvuruya konu olayda işkence ve kötü muameleye uğradığı iddiasıyla ilgili kişilerin AİHM'e yaptıkları başvuru Hükûmete tebliğ edilmiştir. Benzer başvurularda AİHM'in verdiği kararlar ve başvuru dosyasının içeriği gözönüne alınarak söz konusu başvuruda da ihlal kararı çıkabileceği Bakanlıkça değerlendirilmiştir. Bunun sonucu olarak devlet aleyhine verilecek muhtemel bir ihlal kararının önüne geçilmesi için dostane çözüm yoluna gidilmiştir. AİHS'in 39. maddesi gereğince yürütülen dostane çözüm süreci sonucunda da ilgili kişilere bir miktar para ödenmiştir.

58. Başvurucunun kesinleşmiş mahkûmiyeti ile işkence ve kötü muamele olgusu ulusal mahkeme tarafından tespit edildiğinden Hükûmetin dostane çözüme başvurusunun amacının olası bir ihlal kararının önüne geçmek ve ülkenin uluslararası alanda saygınlığının zedelenmesini önlemek olduğu anlaşılmaktadır. Hükûmetin ödediği tazminatın başvuru konusuna mahkûmiyetine neden olan eyleminden bağımsız olmadığı kuşkusuzdur. Dolayısıyla rücuya konu bedelin başvuru konusuna eylemi nedeniyle ödenmek zorunda kaldığı gözönüne alındığında kararın açık bir keyfîlik veya bariz bir takdir hatası içerdiği söylenemez.

59. Ayrıca başvuru konusunun da belirttiği üzere her ne kadar İstinaf Mahkemesinin kararında atıfta bulunulan Yargıtay 4. Hukuk Dairesi kararının karar düzeltme aşamasında kaldırıldığı (bkz. § 34) sabitse de söz konusu kararın dostane çözümün yeniden yargılamaya sebebiyet oluşturup oluşturmadığına ilişkin bir hukuki tartışma içerdiği anlaşılmaktadır. Somut olaydaki uyumsuzluğu ise dostane çözüm kapsamında ödenen tazminattan başvuru konusunun sorumlu olup olmayacağı hususu oluşturmaktadır.

60. Sonuç olarak başvuru tarafından ileri sürülen iddialar, mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

61. Açıklanan gerekçelerle başvuru konusunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 13/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Üye
M.Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Basri BAĞCI